

สาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทย ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020¹

Reasons for Thailand's 2020 rise to geopolitical significance in international relations

ธโสธร ตู้อองคำ²

Thasothorn Tootongkam

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องสาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 บทความวิจัยครั้งนี้มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิจัยเอกสาร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า สาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 มาจากสาเหตุภายนอกประเทศ และสาเหตุภายในประเทศ สาเหตุภายนอกประเทศที่สำคัญ แบ่งเป็น ระดับโลกและ

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail : Thasothorn@hotmail.com, Thasothorn@yahoo.com

วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ

Thai Research and Management Journal

ระดับภูมิภาค ระดับโลก ด้านการเมือง มาจากความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ความเปลี่ยนแปลงและขยายอำนาจของสหรัฐอเมริกา ความเปลี่ยนแปลงและการขยายอำนาจของจีน ปัญหาและวิกฤตการณ์รัสเซียกับยูเครน การจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือด้านการเมืองและการทหาร ที่สำคัญ คือ ควอด และออกัส ด้านเศรษฐกิจ มาจากการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจจำนวนมาก ที่สำคัญ คือ องค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ข้อตกลงหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์เศรษฐกิจแปซิฟิกที่ครอบคลุมและก้าวหน้า ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หรืออาร์เซป และบริกส์ ด้านสังคม มาจากการแพร่ขยายของไวรัสโคโรนา ระดับภูมิภาค เป็นความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศที่สำคัญบางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ข) สาเหตุภายในประเทศที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ที่สำคัญ ประกอบด้วย ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม หรือปัจจัยที่จับต้องได้ ประกอบด้วย ประชากร อาณาเขต ทรัพยากรธรรมชาติ สมรรถนะด้านอุตสาหกรรม สมรรถนะด้านเกษตรกรรม ความเข้มแข็งทางทหารและการระดมพล และปัจจัยที่เป็นนามธรรม หรือจับต้องไม่ได้ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำและบุคลิกภาพ ประสิทธิภาพของระบบราชการ รูปแบบของรัฐบาล ความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม ชื่อเสียงและความไว้วางใจ และการสนับสนุนจากต่างประเทศ

คำสำคัญ: ภูมิรัฐศาสตร์, ประเทศไทย, ทศวรรษ 2020

Abstract

This study aims to discover the factors that contributed to Thailand's significant geopolitical influence in world relations during the 2020s. Based on document research and descriptive data analysis, this study is qualitative.

The study discovered that internal and external factors contributed to Thailand's geopolitical significance in international relations in the 2020s. (A) Global and regional levels correspond to significant external causes. Globally, the political dimension stems from the ongoing dispute between the United States and the People's Republic of China, as well as the shifting and growing influence of both countries, as well as the ongoing issues and crises in Russia and Ukraine, and the establishment of important political and military cooperation groups, namely the Quad and AUKUS. It originates from several economic cooperation groupings on the economic front. Shanghai Cooperation Organization (SCO), Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP), Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) and BRICS are the most significant examples of these. The coronavirus, also known as COVID-19, is the source of the social component. (B) Thailand's geopolitical significance in international relations during the 2020s can be attributed to several significant domestic factors, including its population, territory, natural resources, industrial and agricultural capacities, military might, and mobility. Additionally, abstract or intangible features or characteristics include leadership and personality, bureaucratic efficiency, government type, societal cohesiveness, reputation credibility, and foreign supporting.

Keywords: Geopolitics, Thailand, decade 2020

ความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ นับเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 จากสถานการณ์ระดับโลกและระดับภูมิภาค ส่วนหนึ่งมีความต่อเนื่องจากทศวรรษที่ 2010 ระดับโลก ความเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่สำคัญ ประกอบด้วย ความขัดแย้งด้านเมืองความมั่นคงและเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในตำแหน่งประธานาธิบดี จากนายโดนัลด์ ทรัมป์ จากพรรครีพับลิกัน เป็นนายโจ ไบเดน จากพรรคเดโมแครต การครองตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีน ประธานาธิบดี และประธานคณะกรรมการกลางด้านการทหาร ของสีจิ้นผิง ที่ต่อเนื่องและยาวนาน การรุกรานยูเครนของรัสเซียภายหลังจากรัสเซียฟื้นตัวและมีบทบาทด้านการเมืองระหว่างประเทศ การจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือและองค์การด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ทั้งด้านการเมืองและความมั่นคงและ/หรือด้านเศรษฐกิจ ที่สำคัญ คือ กลุ่มความร่วมมือด้านความมั่นคงสี่ฝ่ายหรือควอด (Quadrilateral Security Dialogue : Quad) ออกัส (Australia United Kingdom United States : AUKUS) ข้อตกลงหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์แปซิฟิกที่ครอบคลุมและก้าวหน้า หรือซีพีทีพีพี (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership : CPTPP) ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หรืออาร์เซป (Regional Comprehensive Economic Partnership : RCEP) องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization : SCO) และกลุ่มบริกส์ (Brazil Russia India China South Africa : BRICS) ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรเพื่อปิดล้อมจีน ขณะที่อีกส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศที่จีนเป็นสมาชิกพยายามตีฝ่าวงล้อมหรือการปิดล้อมของสหรัฐอเมริกา การแพร่ขยายของไวรัสโคโรนา (Corona Virus or Covid-

19) ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงจากการเพิ่มความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น ระดับภูมิภาค ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บางประเทศมีนัยสำคัญต่อความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ของไทย ความเปลี่ยนแปลงภายในประเทศของไทย ที่สำคัญ แบ่งเป็นด้านการเมือง จากความเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและการต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ จากการพัฒนาประเทศ หลากหลายด้านเท่ากับเป็นการยกระดับสมรรถนะด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม และด้านสังคม จากความเป็นเอกภาพทางสังคมและชื่อเสียงของประเทศ

ความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 จากการที่ไทยเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านและเป็นประเทศขนาดเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับมหาอำนาจทั้งหลาย จนกล่าวได้ว่าประเทศไทยจัดเป็นมหาอำนาจขนาดกลาง (Middle Power Country) เพราะเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคที่สำคัญ และด้วยปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ส่วนหนึ่ง จากขนาดของรัฐ ท่าที่ตั้ง พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ รูปร่างของรัฐ ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ นำพาประเทศผ่านช่วงเวลาของความเปลี่ยนแปลงจากรัฐแบบจารีต (traditional state) สู่อารยะสมัยใหม่ (modern state) จากเศรษฐกิจแบบยังชีพ (subsistence economy) สู่อารยะสมัยใหม่ (modern state) จากเศรษฐกิจแบบยังชีพ (subsistence economy) สู่อารยะสมัยใหม่ (modern state) จากสังคมแบบดั้งเดิม (traditional society) สู่อารยะสมัยใหม่ (modern society) ที่สำคัญ เป็นการเปลี่ยนผ่านจากยุคล่าอาณานิคม สู่อารยะสมัยใหม่ (modern society) ที่สำคัญ เป็นการเปลี่ยนผ่านจากยุคล่าอาณานิคม สู่อารยะสมัยใหม่ (modern society) ที่สำคัญ เป็นการเปลี่ยนผ่านจากยุคล่าอาณานิคม เข้าสู่ยุคสงครามโลก เข้าสู่ยุคสงครามเย็น และยุคหลังสงครามเย็น จนก้าวสู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 และทศวรรษที่ 2020 สภาพแวดล้อม บริบท และปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นที่มาของบทความวิจัยเรื่องสาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 มีกรอบแนวคิด (conceptual framework) ซึ่งพิจารณาจาก (1) สาเหตุภายนอกที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 แบ่งเป็นระดับโลกและระดับภูมิภาค ระดับโลก ประกอบด้วย ด้านการเมือง มาจากความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ความเปลี่ยนแปลงและขยายอำนาจของสหรัฐอเมริกา ความเปลี่ยนแปลงและการขยายอำนาจของจีน ปัญหาและวิกฤตการณ์รัสเซียกับยูเครน การจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือด้านการเมืองและการทหาร ที่สำคัญ คือ ควอด และออกัส ด้านเศรษฐกิจ มาจากการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจจำนวนมาก ที่สำคัญ คือ องค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ข้อตกลงหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ภาคพื้นแปซิฟิกที่ครอบคลุมและก้าวหน้า หรือซีพีทีพีพี ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หรืออาร์เซป บริกส์ และด้านสังคม การแพร่ขยายของไวรัสโคโรนา ระดับภูมิภาค คือ ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (2) สาเหตุภายในที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 แบ่งเป็นสองส่วน ประกอบด้วย ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ประชากร อาณาเขต ทรัพยากรธรรมชาติ สมรรถนะด้านอุตสาหกรรม สมรรถนะด้านเกษตรกรรม ความเข้มแข็งทางทหารและการระดมพล และปัจจัยที่เป็นนามธรรม ประกอบด้วย ผู้นำ ภาวะผู้นำ ลักษณะผู้นำ คุณสมบัตินของผู้นำ ประสิทธิภาพของระบบราชการ รูปแบบของรัฐบาล ความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม ชื่อเสียงและความไว้วางใจ และการสนับสนุนจากต่างประเทศ

นิตยสารพิเศษเฉพาะ

ภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics) คือ สรรพสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ ความขัดแย้ง และผลประโยชน์สาธารณะ จากการแข่งขันเชิงอำนาจ การทหาร ความมั่นคง และยุทธศาสตร์

ทบทวนวรรณกรรม

ภูมิรัฐศาสตร์ (Lacoste, 2012 : 8 อ้างใน Maurugeon 2562 : 123) คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันเชิงอำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองในอาณาเขต และพฤติกรรมทั้งหลายส่งผลกระทบต่อประชาชนที่พำนักอยู่

โลกาภิวัตน์ (globalization) (Ohmae, 1990) นับเป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากการขยายตัวของทุน (capital) จากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตที่ทำให้ทุนแพร่ขยายไปทั่วโลก และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology : IT) ก่อให้เกิดกระแสโลกรูปแบบใหม่ นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง จากการเน้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง การจรรโลงประชาธิปไตย การทำให้ประชาธิปไตยเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ จากการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ และด้านสังคม จากการเน้นสิทธิมนุษยชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

แนวคิดปัจจัยแห่งอำนาจ (Coulombis and Wolfe, 1982 : 72-73) แบ่งเป็นสองส่วน คือ ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม หรือปัจจัยที่จับต้องได้ (tangible elements) ประกอบด้วย ประชากร อาณาเขต ทรัพยากรธรรมชาติ สมรรถนะด้านอุตสาหกรรม สมรรถนะด้านเกษตรกรรม ความเข้มแข็งทางทหารและการระดมพล และปัจจัยที่เป็นนามธรรมหรือจับต้องไม่ได้ (intangible elements) ประกอบด้วย ภาวะผู้นำและบุคลิกภาพ ประสิทธิภาพของระบบราชการ รูปแบบของรัฐบาล ความ

เป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม ชื่อเสียงเกียรติภูมิ และการสนับสนุนจากต่างประเทศ

วิธีการวิจัย

บทความวิจัยเรื่องสาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ปรับปรุงมาจากวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของงานวิจัยเรื่องความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งมีรากฐานมาจากกระบวนทัศน์ทางเลือก (alternative paradigm) ด้วยวิธีการศึกษาแบบอุปนัย (Inductive) จากเทคนิคการวิจัย (research technique) ด้วยการวิจัยเอกสาร (documentary research) เป็นการอธิบายและวิเคราะห์แบบพรรณนา (descriptive analysis) เครื่องมือการวิจัยที่สำคัญ คือ แบบเก็บเอกสาร การตรวจสอบข้อมูลจากการสอบถามเอกสารที่ใช้ในการวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ข้อมูลที่รวบรวมเพื่อการวิเคราะห์จากเอกสาร

ผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่องสาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 มีข้อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของบทความ ซึ่งเป็นการพิจารณาจากสาเหตุภายนอกประเทศและสาเหตุภายในประเทศที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020

(1) สาเหตุภายนอกที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 แบ่งเป็นระดับโลกและระดับภูมิภาค ระดับโลก ประกอบด้วย ด้านการเมือง มาจากความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ความเปลี่ยนแปลงและขยายอำนาจของสหรัฐอเมริกา ความ

เปลี่ยนแปลงและการขยายอำนาจของจีน ปัญหาและวิกฤตการณ์รัสเซียกับยูเครน การจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือด้านการเมืองและการทหาร ที่สำคัญ คือ ควอต และ ออกัส ด้านเศรษฐกิจ การจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจจำนวนมาก ที่สำคัญ คือ องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ข้อตกลงหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ภาคพื้นแปซิฟิกที่ครอบคลุมและก้าวหน้า ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค บริกส์ และ ด้านสังคม จากการแพร่ขยายของไวรัสโคโรนา และระดับภูมิภาค เป็นความเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สำคัญบางประเทศ

ระดับโลก ด้านการเมือง ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการต่างประเทศ ของสหรัฐอเมริกาในตำแหน่งประธานาธิบดี จากนโยบายและยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific) ของนายโดนัลด์ ทรัมป์ จากพรรครีพับลิกัน บนพื้นฐาน สหรัฐอเมริกาต้องมาก่อน (American First) ตามแนวคิดของการทำให้สหรัฐอเมริกา ยิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง (Make America Great Again) สู่การสานต่อนโยบายอินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific) ของนายโจ ไบเดน จากพรรคเดโมแครต ที่มีนโยบาย สหรัฐอเมริกาคลับมาแล้ว (America is Back) และความพยายามของสหรัฐอเมริกาที่ กลับเข้าเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นสมาชิกของข้อตกลงหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์แปซิฟิกที่ ครอบคลุมและก้าวหน้า ภายหลังจากถอนตัวสมัยนายโดนัลด์ ทรัมป์ และการ เสริมสร้างบทบาทของสหรัฐอเมริกาเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการเมืองและ ความมั่นคงกับพันธมิตรและประเทศที่ตรงข้ามกับจีนที่สำคัญ คือ อินโดนีเซีย และ เวียดนาม

การครองอำนาจทางการเมืองอย่างต่อเนื่องของสีจิ้นผิง เลขาธิการพรรค คอมมิวนิสต์จีน ประธานาธิบดี และประธานคณะกรรมการกลางด้านการทหาร ของ จีน นับตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 2010 แสดงถึงความมั่นคงในอำนาจอย่างยาวนาน ผ่าน การแก้ไขรัฐธรรมนูญของประเทศที่เปิดโอกาสให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรค คอมมิวนิสต์มากกว่าสองสมัย การก้าวสู่การเป็นมหาอำนาจอันดับสองของโลก

นับตั้งแต่ ค.ศ. 2010 แทนที่ญี่ปุ่น ทำให้จีนแสวงหาทางเลือกทางด้านเศรษฐกิจจากการสร้างเส้นทางการค้าการลงทุนและการคมนาคมเพื่อการขนส่งผ่านระบบโลจิสติกส์ นำไปสู่การจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Asian Infrastructure and Investment Bank : AIIB) และความคิตรีเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative : BRI) แต่ปัญหาทางเศรษฐกิจจากปัญหาอสังหาริมทรัพย์ และปัญหาทางสังคมจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาในช่วงปลายทศวรรษ 2010 ถึงต้นทศวรรษ 2020 ที่จีนเผชิญนำมาสู่ปัญหาและความตกต่ำทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

ความเจริญเติบโตของจีนนับเป็นการท้าทายสหรัฐอเมริกาตามแนวคิดกับดักทฤษฎีทิดิซ (The Thucydides Trap) ที่ว่า มหาอำนาจใหม่ที่กำลังเติบโตขึ้นนับเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่มหาอำนาจเดิมกำลังตกต่ำลง ความสับสนอลหม่านหรือความวุ่นวายย่อมถือกำเนิดขึ้น (โทวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2561) ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนนับตั้งแต่กลางทศวรรษ 2010 ต่อเนื่องถึงทศวรรษ 2020 จากปัญหาด้านการเมือง ที่สำคัญ คือ การปราบปรามชาวมุสลิมอุยกูร์ที่ต่อต้านจีน การปราบปรามกลุ่มผู้เรียกร้องประชาธิปไตยในฮ่องกง ความขัดแย้งกับไต้หวันหรือปัญหาช่องแคบไต้หวันที่จีนประกาศอาจมีการใช้กำลังเพื่อรวมประเทศ และความขัดแย้งในทะเลจีนใต้หรือหมู่เกาะสแปรตลีย์และหมู่เกาะพาราเซล จากการที่จีนอ้างกรรมสิทธิ์ในพื้นที่หลายแห่งก่อให้เกิดความขัดแย้งกับประเทศอื่นหลายประเทศ ด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ การถือกำเนิดของสงครามการค้า (Trade War) ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน และด้านสังคม ที่สำคัญ ความขัดแย้งด้านเทคโนโลยีจากการเผยแพร่ความรู้ที่เป็นความลับจากสหรัฐอเมริกาและประเทศพันธมิตรไปสู่จีน และการแพร่ขยายของไวรัสโคโรนาซึ่งเป็นการกล่าวหากันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนว่ามีแหล่งกำเนิดจากประเทศใด

ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนจากความขัดแย้งระดับทวิภาคี (bilateral) ก้าวสู่ความขัดแย้งระดับพหุภาคี (multilateral) เมื่อมีการนำกลุ่มความ

ร่วมมือระหว่างประเทศ (international Cooperation) ที่สำคัญ คือ ควอด ที่ก่อตั้งใน ค.ศ. 2013 และสมาชิกประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย จากการขยายความร่วมมือหลากหลายมิติ และกลุ่มอ็อกัส (Australia, United Kingdom, United States : AUKUS) ที่ก่อตั้งใน ค.ศ. 2021 เพื่อขยายความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างสมาชิกจากเดิมที่เน้นการพัฒนาเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ให้กับออสเตรเลีย เป็นความร่วมมือด้านความมั่นคงอื่นต่อเนื่องเท่ากับมีนัยของการกำหนดนโยบายปิดล้อม (Containment Policy) จีน

การขยายอำนาจและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรทำให้องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization : SCO) ที่จัดตั้งใน ค.ศ. 2001 ซึ่งประกอบด้วย จีน รัสเซีย กลุ่มประเทศเอเชียกลางและเอเชียใต้บางประเทศ และกลุ่มบริกส์ (Brazil Russia India China and South Africa : BRICS) จากการใช้คำนี้ครั้งแรกใน ค.ศ. 2001 จนกลายเป็นกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศที่สำคัญ อันมีนัยของการที่จีนใช้เป็นเครื่องมือสำหรับตีฝ่าวงล้อมออกไปเพื่อให้หลุดพ้นจากการปิดล้อมของสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร ทำให้เสมือนหนึ่งเป็นการถือกำเนิดของสงครามเย็นในคริสต์ศตวรรษที่ 21 (The 21st Century Cold War) ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน (สุรชาติ บำรุงสุข, 2563 : 1-2) ขณะที่สงครามระหว่างรัสเซียกับยูเครนใน ค.ศ. 2022 นับเป็นส่วนสำคัญที่แสดงถึงความขัดแย้งในยุโรปซึ่งได้สร้างความสั่นคลอนเสถียรภาพและความมั่นคงในโลกอย่างกว้างขวาง

ด้านเศรษฐกิจ ข้อตกลงหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก หรือทีพีพี (Trans-Pacific Partnership : TPP) นับเป็นกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศที่สำคัญ ก่อตั้งใน ค.ศ. 2016 แต่การถอนตัวของสหรัฐอเมริกาสมัยนายโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 2017 ทำให้ภายหลังมีการเปลี่ยนชื่อเป็นข้อตกลงหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิกที่ครอบคลุมและก้าวหน้า หรือซีทีพีพี ใน ค.ศ. 2017 ส่งผลให้จีนเช่นเดียวกับประเทศอื่นทั้งในและนอกภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกจำนวนหนึ่งปรารถนาเป็นสมาชิก ซึ่งมีนัยของการแทนที่

สหรัฐอเมริกาของจีน ขณะที่สหรัฐอเมริกาสมัยนายโจ ไบเดน ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา พรารถนากลับเข้าเป็นสมาชิกเช่นกัน ขณะที่ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หรืออาร์เซป นับเป็นกลุ่มความร่วมมือที่พัฒนาจากอาเซียนบวกห้า (ASEAN+5) ซึ่งก่อตั้งใน ค.ศ. 2012 ประกอบด้วย ประเทศสมาชิกอาเซียน จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ขาดแต่อินเดีย และกลายเป็นเขตการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลกแห่งหนึ่ง นับเป็นกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศระดับภูมิภาคที่สำคัญ

ด้านสังคม การแพร่ขยายของไวรัสโคโรนา ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศ ทั้งจากการกล่าวหาระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนว่าแหล่งกำเนิดมาจากที่ใด การใช้เครื่องมือทางการทูตที่เป็นการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ที่สำคัญจากจีนสู่สหภาพยุโรปด้วยการสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์และการสาธารณสุข และบทบาทของผู้อำนวยการองค์การอนามัยโลกที่โน้มเอียงข้างข้างจีน

ระดับภูมิภาค ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับเป็นส่วนที่สำคัญของความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 จากด้านการเมืองการปกครองที่ประเทศเวียดนามและลาวมีการปกครองระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จนิยมหรือเป็นระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ กัมพูชามีระบอบการปกครองประชาธิปไตยที่ไม่เสรี และพม่ามีการปกครองระบอบเผด็จการอำนาจนิยมด้านเศรษฐกิจ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านการค้าและการลงทุนในเวียดนาม แต่ปัญหาและวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ก่อตัวจากปัญหาการขยายตัวทางเศรษฐกิจโลก ปัญหาจากอสังหาริมทรัพย์และรถยนต์ นับเป็นการบั่นทอนเศรษฐกิจของเวียดนาม ขณะที่กัมพูชาเผชิญกับปัญหากับดักหนี้ (debt trap) จากจีน และปัญหาการยุติการลงทุนเมืองสีหนุวิลล์ เช่นเดียวกับลาวที่เผชิญปัญหาและวิกฤตการณ์ จากกับดักหนี้จีนภายหลังการสร้างรถไฟความเร็วสูงระหว่างคุนหมิงกับเวียงจันทน์ที่

สำเร็จจุลวงใน ค.ศ. 2021 ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ ปัญหาการขาดดุลการค้า ปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ และปัญหาอื่นตามมาจากหลัง ขณะที่พม่าเผชิญปัญหาแตกต่างออกไป จากการรัฐประหารของกองทัพใน ค.ศ. 2021 นำมาสู่การคว่ำบาตรจากนานาประเทศ การกวาดล้างกลุ่มผู้ต่อต้านหรือกลุ่มที่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย และชนกลุ่มน้อย ทำให้รัฐบาลทหารหวังพึ่งมหาอำนาจอย่างจีนและรัสเซีย

(2) สาเหตุภายในที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 แบ่งออกเป็นสองส่วนประกอบด้วย ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม และปัจจัยที่เป็นนามธรรม

ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ประชากร อาณาเขต ทรัพยากรธรรมชาติ สมรรถนะด้านอุตสาหกรรม สมรรถนะด้านเกษตรกรรม ความเข้มแข็งทางทหารและการระดมพล

ประชากร (population) เป็นประชากรหรือพลเมืองที่พำนักในรัฐหรือประเทศอย่างถาวร แบ่งเป็นด้านปริมาณและด้านคุณภาพ ด้านปริมาณ จากสมมติฐานที่ว่าประเทศที่มีประชากรมากย่อมมีโอกาสเป็นมหาอำนาจมาก จากความสามารถระดมพล การเพิ่มขีดความสามารถด้านการพัฒนา แต่ปัญหาที่ไทยเผชิญนับตั้งแต่ทศวรรษ 2010 ต่อเนื่องถึง 2020 มาจากอัตราการเกิดของประชากรต่ำ และการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และด้านคุณภาพ จากการเน้นคุณภาพของประชากรด้านการศึกษา ทั้งจากการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ การอ่านออกเขียนได้ แรงงานที่มีทักษะ (skill labor) เป็นทุนมนุษย์ (human capital) ที่มีคุณภาพ มีระเบียบวินัย มีความรักมาตุภูมิ ที่ไทยมีความเจริญก้าวหน้าที่สูงมาเป็นลำดับ

อาณาเขต (territory) อาณาเขตของไทยที่มีการกำหนดเป็นรูปเป็นร่างในปัจจุบันถือกำเนิดช่วงการล่าอาณานิคม การสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง เข้าสู่ช่วงสงครามเย็นที่ไทยมีปัญหาคะเทตกระทบกับประเทศเพื่อนบ้าน สาเหตุที่สำคัญส่วน

หนึ่งมาจากการปกป้องเขตแดนที่ไม่ชัดเจน และความเสียหายเปรียบด้านเขตแดนซึ่งเป็นมรดกตกทอดจากยุคอาณานิคม และช่วงหลังสงครามเย็นที่ไทยมีปัญหาการกระทบกระทั่งกับเพื่อนบ้านเป็นระยะ แม้ว่าส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดก็ตาม ความสำคัญทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาพื้นที่ภูมิภาคหรือชายขอบตามชายแดนหลากหลายมิติ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม อย่างต่อเนื่อง

ทรัพยากรธรรมชาติ (national resource) ไทยนับเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย จากความหลากหลายและ/หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า และแร่ธาตุ จากทำเลที่ตั้งของประเทศที่อยู่ในเขตร้อนสภาพพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ทั้งเทือกเขา ภูเขา ที่สูง ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม ที่ราบชายฝั่ง และเกาะ เป็นคาบสมุทรยื่นลงในพื้นน้ำ ติดทะเลทั้งสองด้าน คือ อ่าวไทยที่เป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรแปซิฟิก และทะเลอันดามันซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดีย การเป็นประเทศที่มีพื้นที่ขนาดกลาง มีที่ตั้งเขตร้อน ใกล้เส้นศูนย์สูตร ทำให้ไทยนับเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ (biodiversity) และนำไปสู่การพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องจากการพัฒนาประเทศนับตั้งแต่ก่อนสงครามโลก สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง สงครามโลกครั้งที่สอง สงครามเย็น และหลังสงครามเย็น นับเป็นความได้เปรียบหรือจุดแข็งของไทย ขณะที่ปัญหาการขาดแคลนพลังงานจากความมั่นคงด้านจัดหาและความมั่นคงด้านราคากลับกลายเป็นความเสียหายเปรียบหรือจุดอ่อนของไทยอย่างต่อเนื่อง

สมรรถนะด้านอุตสาหกรรม (industrial capacity) การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมนับเป็นส่วนสำคัญของการสร้างเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จากยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substitute Industrialization : ISI) ช่วงต้นทศวรรษ 1960 ต่อเนื่องด้วยยุทธศาสตร์การเน้นการส่งออก (Export Oriented Industrialization : EOI) ช่วงปลายทศวรรษ 1970 และอุตสาหกรรมที่หลากหลาย

ของไทยนับตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1980 หรือจากช่วงที่เน้นเกษตรกรรม สู่อุตสาหกรรมเบา ตามมาด้วยอุตสาหกรรมหนัก และอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าด้วยนวัตกรรมในปัจจุบัน เพื่อนำพาไทยให้พ้นกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ส่วนหนึ่งมีการกำหนดยุทธศาสตร์โครงการเขตพิเศษระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) และโครงการสะพานแผ่นดิน (Landbridge) เชื่อมระหว่างอ่าวไทยกับทะเลอันดามัน นับเป็นการใช้และพัฒนาพื้นที่ที่สัมพันธ์กับภูมิรัฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ

สมรรถนะด้านเกษตรกรรม (agricultural capacity) ความอุดมสมบูรณ์ของไทยจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และการให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสการพัฒนาด้านเกษตรกรรม จากการทำรัฐบาลไทยมีนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาตามแนวคิดเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agriculture หรือ Smart Farmer) นับเป็นการเกษตรที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมซึ่งส่วนหนึ่งมาจากรากฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากข้อมูลที่กลายเป็นสารสนเทศ เป็นการปรับเปลี่ยนการผลิตแบบครบวงจร ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและคุณภาพของผลผลิตด้านการเกษตร นับเป็นประโยชน์กับไทยสำหรับการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร (food security) การบริโภค และการส่งออกสินค้าเกษตรไปต่างประเทศ

ความเข้มแข็งและการระดมพลด้านการทหาร (military strength and mobility) ไทยนับเป็นประเทศที่มีความเข้มแข็งด้านการทหารอย่างต่อเนื่อง ขนาดของกำลังทหารและการระดมพล การพัฒนาอาวุธยุทธโธปกรณ์ ยุทธปัจจัย ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการรบ จากปัญหาภัยคุกคามด้านความมั่นคงตามชายแดน เพราะภูมิศาสตร์ของไทยมีพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวหลายแห่ง ทั้งการเป็นพรมแดนซึ่งเป็นที่ราบที่ต่อเนื่องกัน ภูเขาลำเนาไพร การเป็นป่ารอยต่อที่ต่อเนื่องกัน พื้นที่ที่ยังไม่มีการปักปันเขตแดน ก่อให้เกิดปัญหา ที่สำคัญ คือ การลักลอบนำแรงงานที่ผิด

กฎหมายเข้าประเทศ การค้าของเถื่อนและสินค้าที่ผิดกฎหมาย การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการรุกร้าตามแนวชายแดน

ปัจจัยที่เป็นนามธรรม ประกอบด้วย ภาวะผู้นำและบุคลิกภาพ ประสิทธิภาพของระบบราชการ รูปแบบของรัฐบาล ความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม ชื่อเสียงเกียรติภูมิ และการสนับสนุนจากต่างประเทศ

ภาวะผู้นำและบุคลิกภาพ (leadership and personality) การครองอำนาจอย่างต่อเนื่องของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีของไทย นับตั้งแต่ช่วงการรัฐประหารใน ค.ศ. 2014 ต่อเนื่องถึงภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. 2019 ถูกตั้งคำถามอย่างกว้างขวางจากสาธารณชนและต่างประเทศถึงความเหมาะสมและความชอบธรรมทางการเมือง และด้วยบุคลิกภาพของความเป็นทหาร การสำเร็จการศึกษาในประเทศ การเป็นหัวหน้าคณะรัฐประหาร และการมีแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยม ทำให้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศต่างมีข้อจำกัด ตัวอย่างที่สำคัญ คือ การเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคี การเปลี่ยนแปลงนายกรัฐมนตรีของไทยใน ค.ศ. 2023 เป็นนายเศรษฐา ทวีสิน ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากต่างประเทศ นักธุรกิจจากตระกูลชนชั้นนำด้านเศรษฐกิจ เป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่และบริหารด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ก่อให้เกิดคำถามถึงการผลักดันตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ที่สำคัญ โครงการเขตพิเศษระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก และโครงการสะพานแผ่นดิน ท่ามกลางโครงสร้างสังคมการเมืองที่ต่อเนื่องจากรัฐบาลชุดก่อน

ประสิทธิภาพของระบบราชการ (bureaucratic efficiency) ระบบราชการของไทยมีความต่อเนื่องนับจากรัฐแบบจารีต (traditional state) สู่รัฐสมัยใหม่ (modern state) บนหมุดหมายสำคัญซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นนับตั้งแต่ ค.ศ. 1892 จนถึง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ค.ศ. 1932 ที่เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อสนองต่อการพัฒนาจำนวนมากนับตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี การปฏิรูประบบราชการที่เกิดขึ้นหลายครั้ง และการขยายตัวของ

ระบบราชการ ส่งผลให้ระบบราชการมีขนาดใหญ่เพิ่มมากขึ้น ที่สำคัญ คือ การปฏิรูประบบราชการใน ค.ศ. 2003 สมัยนายทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี และการรัฐประหารใน ค.ศ. 2014 ซึ่งทำให้หน่วยงานด้านความมั่นคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาการเล่นพรรคเล่นพวก การใช้ระบบอุปถัมภ์ ความรู้ความสามารถและคุณภาพของข้าราชการ การคอร์รัปชัน การขาดประสิทธิภาพ และการขาดประสิทธิผล นับเป็นปัญหาสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

รูปแบบของรัฐบาล (Type of Government) ไทยมีรัฐบาลที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งช่วงระหว่างภายหลังการรัฐประหารใน ค.ศ. 2014 จนถึงการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. 2019 เป็นรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี ที่ประกอบด้วย ทหารและข้าราชการพลเรือนทั้งที่ยังรับราชการและที่เกษียณอายุราชการ และนักธุรกิจ ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. 2019 จนถึง ค.ศ. 2023 เป็นรัฐบาลพลเรือน ที่ประกอบด้วย ทหารและข้าราชการพลเรือนที่เกษียณอายุราชการหรือพ้นจากราชการแล้ว นักการเมืองอดีตข้าราชการ และอดีตนักธุรกิจ ที่ทั้งหมดมีผลประโยชน์ จันทรโอชา เป็นนายกรัฐมนตรี จวบจนกระทั่งภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. 2023 เป็นรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยที่เพิ่มมากขึ้น คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย นักการเมือง และอดีตนักธุรกิจ มีนายเศรษฐา ทวีสิน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นับเป็นส่วนสำคัญต่อการผลักดันนโยบายสาธารณะที่แถลงต่อรัฐสภา ที่สำคัญ นโยบายที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของไทยทางภูมิรัฐศาสตร์

ความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม (Societal Cohesiveness) ไทยนับเป็นประเทศที่มีความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคมอย่างต่อเนื่อง แม้ภายหลังมีความขัดแย้งจากแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองจนกลายเป็นความแตกแยกอย่างกว้างขวางก็ตาม แต่ท่ามกลางการหลอมรวมเป็นคนไทยที่สะท้อนจากความเป็นไทย (Thainess) บนพื้นฐานวัฒนธรรมที่หลากหลาย สะท้อนถึงความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างของ

วัฒนธรรมย่อยของประชากรแต่ละพื้นที่ และหากพำนักอาศัยในพื้นที่หรืออาณาเขตที่เคยถูกปกครองหรือได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมหรือประเพณีวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน ก็อาจมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันกับประชาชนในประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้ นับเป็นสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่ความร่วมมือหรือความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างกัน

ชื่อเสียงและความไว้วางใจ (Reputation credibility) การที่ไทยเผชิญปัญหาจากการรัฐประหารใน ค.ศ. 2006 และ ค.ศ. 2014 ส่งผลให้ดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยถดถอย ความเป็นประชาธิปไตยบกพร่อง การคอร์รัปชันที่เพิ่มมากขึ้น การติดกับกับดักรายได้ปานกลาง การให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาไม่มากเท่าที่ควร ความแตกแยกทางสังคมอย่างรุนแรง และการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ไทยเผชิญปัญหาอย่างต่อเนื่อง นำมาสู่การทำลายชื่อเสียงและความไว้วางใจของต่างประเทศที่มีต่อไทย ทำให้รัฐบาลนายเศรษฐา ทวีสิน พยายามฟื้นฟูชื่อเสียงและความไว้วางใจของไทยภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. 2023

การสนับสนุนจากต่างประเทศ (Foreign Support) มาจากการเป็นประเทศที่มีมิตรประเทศหรือพันธมิตรสนับสนุนเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งผ่านการทำความร่วมมือระดับทวิภาคี (bilateral) ที่สำคัญ คือ การจัดตั้งเขตการค้าเสรี (free trade area) ระหว่างกัน และความร่วมมือระดับพหุภาคี (multilateral) จากการจัดตั้งหรือเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation) และ/หรือองค์การระหว่างประเทศ (International Organization) กรณีของไทยในช่วงที่ผ่านมามีปัญหาทางการเมืองภายใน ส่งผลให้รัฐบาลไทยที่จัดตั้งภายหลังการรัฐประหารใน ค.ศ. 2006 และ 2014 เผชิญกับปัญหาความชอบธรรมและการยอมรับจากนานาชาติต่างประเทศ ทำให้นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โนม์เอียงเข้าหาจีน ส่งผลกระทบต่อไทยด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่มีตั้งแต่การไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรจนไปถึงการถูกปฏิเสธจากประเทศตะวันตก การจัดตั้งรัฐบาลนายเศรษฐา ทวีสิน ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. 2023 จึงทำ

ให้มีหน้าที่แสวงหาพันธมิตรเพื่อรับการสนับสนุนจากต่างประเทศเพื่อความร่วมมือระหว่างกันในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่องสาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 มีข้อสรุปผลการวิจัย พบว่า สาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 แบ่งเป็นสองส่วน ประกอบด้วย

สาเหตุภายนอกที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 แบ่งเป็น ระดับโลกและระดับภูมิภาค (1) ระดับโลก แบ่งออกเป็น ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (ก) ด้านการเมือง มาจากความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนที่ต่อเนื่องนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2010 จากการที่จีนก้าวสู่การเป็นมหาอำนาจอันดับสอง จนกลายเป็นความขัดแย้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม กับสหรัฐอเมริกา ความเปลี่ยนแปลงและขยายอำนาจของสหรัฐอเมริกา จากการเปลี่ยนแปลงประธานาธิบดีและนโยบายต่างประเทศ ความเปลี่ยนแปลงและการขยายอำนาจของจีน จากการครองอำนาจของสีจิ้นผิงอย่างต่อเนื่อง สงครามระหว่างรัสเซียกับยูเครน และการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการเมืองและการทหาร ที่สำคัญ คือ ควอด และออกัส (ข) ด้านเศรษฐกิจ จากการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจจำนวนมาก ที่สำคัญคือ องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ข้อตกลงหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ภาคพื้นแปซิฟิกที่ครอบคลุมและก้าวหน้า ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค บริกส์ (ค) ด้านสังคม จากการแพร่ขยายของไวรัสโคโรนาที่กลายเป็นความขัดแย้งระหว่าง

ประเทศ (2) ระดับภูมิภาค มาจากความเปลี่ยนแปลงของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่สำคัญ คือ ลาว กัมพูชา เวียดนาม และพม่า

สาเหตุภายในที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 แบ่งเป็นสองส่วน ประกอบด้วย ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม และปัจจัยที่เป็นนามธรรม (1) ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ประชากรจากคุณภาพที่สูงขึ้นและการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ อาณาเขตที่เพิ่มความสำคัญจากภูมิภาคซึ่งเป็นชายขอบที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ทรัพยากรธรรมชาติที่ไทยมีความอุดมสมบูรณ์แต่มีปัญหาด้านพลังงาน สมรรถนะด้านอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม สมรรถนะด้านเกษตรกรรมที่มุ่งเน้นเกษตรอัจฉริยะ ความเข้มแข็งทางทหารและการระดมพลจากการพัฒนากองทัพอย่างต่อเนื่อง (2) ปัจจัยที่เป็นนามธรรม ประกอบด้วย ภาวะผู้นำและบุคลิกภาพจากการเปลี่ยนนายกรัฐมนตรีที่เป็นพลเรือน ประสิทธิภาพของระบบราชการที่ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ รูปแบบของรัฐบาลที่เป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและเป็นประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น ความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคมที่สังคมไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ชื่อเสียงและความไว้วางใจจากการฟื้นฟูชื่อเสียงของประเทศ และการสนับสนุนจากต่างประเทศซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่แสวงหาพันธมิตรเพื่อสร้างการยอมรับจากนานาประเทศ

การอภิปรายผล

บทความวิจัยเรื่องสาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ผลการศึกษา พบว่า สาเหตุภายนอกที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 สอดคล้องกับแนวคิดโลกาภิวัตน์ ตามแนวคิดของเคนนิซี โอเม

(Kenichi Ohmae) (Ohmae, 1990) ที่ว่า การแพร่ขยายของทุนและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงจากการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกันกลับกลายเป็นการเผชิญหน้าทางการเมืองและการทหารจากการที่มหาอำนาจหนึ่งเติบโตขึ้นและท้าทายกับมหาอำนาจเดิมที่เสื่อมอำนาจและถดถอยลง สอดคล้องกับแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ตามแนวคิดของอีฟ ลาคอสต์ (Yves Lacoste) (Lacoste, 2012 : 8 อ้างใน Maurugeon 2562 : 123) ที่ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันเชิงอำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองในอาณาเขต ส่วนสาเหตุภายในที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 สอดคล้องกับแนวคิดปัจจัยแห่งอำนาจตามแนวคิดของธีโอดอร์ เอ คัวลอมบิส (Theodore A. Coulombis) และจอห์น เอช วอร์ฟ (John H. Wolfe) แบ่งเป็นสองส่วน (Coulombis and Wolfe, 1982 : 72-73) คือ ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม และปัจจัยที่เป็นนามธรรม ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ประชากร อาณาเขต ทรัพยากรธรรมชาติ สมรรถนะด้านอุตสาหกรรม สมรรถนะด้านเกษตรกรรม ความเข้มแข็งทางทหารและการระดมพล และปัจจัยที่เป็นนามธรรม ประกอบด้วย ภาวะผู้นำและบุคลิกภาพ ประสิทธิภาพของระบบราชการ รูปแบบของรัฐบาล ความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม ชื่อเสียงเกียรติภูมิ และการสนับสนุนจากต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยเรื่องสาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ (1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ที่สำคัญ คือ สาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่

2020 ย่อมนำมาสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะ นโยบายต่างประเทศ และ ยุทธศาสตร์ของประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะกับไทยมากที่สุด และ (2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ที่สำคัญ คือ การวิจัยบริบท ปัจจัยแวดล้อม พลวัตความเปลี่ยนแปลง ผลลัพธ์ ผลได้ผลเสีย จากความสำคัญทาง ภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษที่ 2020

บรรณานุกรม

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2561). “กัณฑ์กวีทิวซิดีส (Thucydides) โดย โกวิท วงศ์สุรวัฒน์” *มติชนออนไลน์* วันที่ 11 เมษายน สืบค้น วันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 จาก http://www.matichon.co.th/columnists/news_910236
- ดอดส์ เคลาส์. (2560). *ภูมิรัฐศาสตร์ : ความรู้ฉบับพกพา* จิตติภัทร พูนขำ แปล กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ openworlds
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2563). *โลกที่เปลี่ยนแปลง (The Changing World)*. *จุลสารความมั่นคงศึกษา*. เมษายน-มิถุนายน 2563 ฉบับที่ 208 กรุงเทพฯ : บริษัท สแควร์ปริ้นซ์ 93 จำกัด.
- Couloumbis, Theodore A. and Wolfe, John H. (1982). *Introduction to International Relations : Power and Justice*. Engle Cliffs New Jersey : Prentice Hall Inc..
- Ohmae, Kenichi. (1990). *The Borderless World: Power and Strategy in the interlinked Economy*. New York : Free Press.
- Lacoste, Yves. (2012). “Geopolitique : la longue histoire d aujourd hui – Pour comprendre ce qui se joue et se decide derriere les conflits d aujourd hui, Larousse.
- Paul Mauriceon. (2562) “บทที่ 10 หนึ่งศตวรรษแห่งชายแดนใต้/ปาตานี (2542-2562) “ภาพสะท้อนของชายขอบ” หรือ “ความเป็นชาติอื่นในรัฐไทย”. So

วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ

Thai Research and Management Journal

What Thailand?. สุรัตน์ สกุลคุ (แปล) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 122-136.